

Dana 13. srpnja 1941. godine održana je u Zagrebu sjednica CK KPH na kojoj je član Politbiroa Edvard Kardelj prenio direktivu CK KPJ da se s diverzantskih i sabotažnih akcija prijeđe na masovni oružani ustanak. Određeni su članovi CK KPH koji su odmah krenuli u pojedine krajeve Hrvatske radi pružanja pomoći partijskim organizacijama na terenu u organiziranju i rukovođenju ustaničkim akcijama

Pripreme za oružani ustanak u Hrvatskoj (i Jugoslaviji) bile su u punom zamahu kada je 22. lipnja 1941. godine nacistička Njemačka napala Sovjetski Savez. Time je međunarodna politička i vojna situacija iz temelja izmijenjena. Napad Wermachta na SSSR označio je povijesnu prekretnicu u Drugom svjetskom ratu. Ulazak Sovjetskog Saveza u rat bio je izvanredni moralno-politički činitelj za sve porobljene narode, jer je otvorio realnu perspektivu da će fašizam konačno doživjeti poraz. Osim toga, iscrpljujući rat sa Sovjetskim Savezom angažirao je glavninu njemačkih vojnih snaga, što je olakšavalo borbu antifašističkim pokretima u okupiranoj Europi. Došlo je do spajanja, što je ranije bilo nezamislivo, u antihitlerovskoj koaliciji kapitalističkog i socijalističkog svijeta. Stvoren je jedan tabor protiv zajedničkog neprijatelja - nacifašističkog sustava koji je ugrožavao čovječanstvo. Antifašističkoj alijansi bio je zajednički cilj bezuvjetna pobjeda nad silama Osovine, načelo koga su se, bez obzira na nesuglasja, držali do kraja rata.

Istog dana kad je izvršena agresija na SSSR, generalni sekretar KPJ Josip Broz okuplja u Beogradu (gdje je iz Zagreba došao početkom svibnja 1941.) najbliže suradnike i prije „signala“ iz Moskve, CK KPJ donosi odluku da je nastupio povoljan trenutak da se može početi s neposrednim pripremama dizanja ustanka. Proglasom se istog dana, uz ostalo, govori o „borbi protiv fašističkih tlačitelja naših naroda“. Proglas je već sutradan emitirala partijska ilegalna radiio-stanica u Zagrebu, završivši emisiju borbenim pozivom „Smrt fašizmu - sloboda narodu“. Centralni komitet KP Hrvatske također je 23. lipnja izdao proglas u povodu napada na Sovjetski Savez, u kojemu je pozvao hrvatski narod u nepoštednu borbu protiv fašističkih okupatora i njihovih plaćenika, za konačno nacionalno i socijalno oslobođenje, za mir i bratstvo među narodima.

Pet dana kasnije (27. lipnja) raniji Vojni komitet preimenovan je u Glavni štab Narodnooslobodilačkih partizanskih odreda Jugoslavije (NOPOJ), a za vrhovnog komandanta postavljen je Tito. Razrađena je koncepcija i strategija oružane borbe. Četvrtog srpnja 1941., donijeta je odluka da se počne s oružanim ustankom protiv okupatora i njegovih pomagača kroz

partizanski rat. Šestog srpnja zasjeda CK KPH u Zagrebu. Ilegalno je došao iz Beograda i Vladimir Popović, instruktor CK KPJ, koji je prenio odluku o dizanju ustanka. Osnovano je Operativno partijsko rukovodstvo pri CK KPH (Rade Končar, Andrija Hebrang i Vlado Popović), kao vrhovno zapovjedništvo partizanske vojske u Hrvatskoj, poduzelo je više aktivnosti za pokretanje ustanka i za osnivanje partizanskih jedinica. Zašto je osnovano Operativno partijsko rukovodstvo pri CK KPH, a nije Glavni štab, kao što su osnivani u Srbiji, Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i u Sloveniji - nije poznato. U svakom slučaju to bi bio bolji potez, mišljenja su nekih povjesničara. Ovako imamo najviše vojno zapovjedništvo ustankom u Hrvatskoj, formirano od profesionalnih revolucionara, političara, a ne od vojnika. Takvih je kadrova CK KPH imao (Ivan Rukovana, Ivan Gošnjak...) koji su se poslije dokazali kao vrsni zapovjednici ključnih borbenih sastava. Nije ni dolazak Vladimira Popovića iz Beograda bio najracionalnije rješenje. Situacija je na toj dužnosti tražila kvalificiraniju osobu.

Dana 13. srpnja održana je u Zagrebu sjednica CK KPH na kojoj je član Politbiroa Edvard Kardelj prenio direktivu CK KPJ da se s diverzantskih i sabotažnih akcija prijeđe na masovni oružani ustanak. Određeni su članovi CK KPH koji su odmah krenuli u pojedine krajeve Hrvatske radi pružanja pomoći partijskim organizacijama na terenu u organiziranju i rukovođenju ustaničkim akcijama. Rade Končar i Joisp Kraš upućeni su u Kordun, Baniju i Pokupje, Marko Orešković u Liku, Gorski kotar i Hrvatsko primorje, Karlo Mrazović u Zagorje i Međimurje, dr. Pavle Gregorić u Slavoniju i Podravinu, a nešto kasnije Pavle Pap u Dalmaciju. U Zagrebu je ostalo Operativno partijsko rukovodstvo iz Hrvatske s Vladimirom Popovićem na čelu da usmjerava aktivnost Partije u organiziranju i razvijanju oslobodilačke borbe.

Hrvatski je vojni teritorij podijeljen na tri zone - središnja: Kordun, Banija, Lika i Gorski kotar s Hrvatskim primorjem (još se ne sagledava pitanje Istre); južna: Dalmacija i dijelovi bosanskog teritorija oko Livna; sjeverna: Slavonija, Podravina, Hrvatsko zagorje. Iako je donijeta odluka da i u Hrvatskoj počne ustanak, bilo je nekih nesuglasja, blaže rečeno različitih stajališta. Dana orijentacija na sabotaže, diverzije i atentate, kao glavni oblik oružanog suprotstavljanja, nije bila u skladu sa stajalištem GŠ NOPOJ. Sabotaže su se izvodile i prije ovoga, ali uz dosta visoku cijenu ljudskih života, jer je to bilo vezana za gradove, gdje je neprijatelj najjači. Tek od druge polovice srpnja ide se na oružane akcije na izvangradskom području, što je dalo bolje rezultate. Sada imamo više partizanskih napada na neprijateljske komunikacije, kolone, posade, zapovjedništva. U početku se radije ratovalo danju, sada se navikava na borbeno djelovanje noću, u slabijim uvjetima vremena. Sve je to davalo učinkovitije rezultate. Ali je zato trebalo vremena, palo je dosta (nepotrebnih) žrtava.

Bojan **Mirosavljev**